

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Litteraturvetenskapliga institutionen
C-uppsats

”Faktion” eller ”dubbelkontrakt”
- en studie av receptionen av *Den högsta kasten* och *Regissören*

HT 2007
Författare: Julia Pennlert
Handledare: Tomas Forser

Innehållsförteckning.

1. Inledning.....	3
1.1 Syfte.....	3
1.2 Metod.....	4
1.3 Material.....	4
1.4 Tidigare forskning.....	4
2. Bakgrund och teoriansknytning.....	5
2.1 Fiktion eller fakta.....	6
2.2 Handlingen i <i>Den högsta kasten</i> och <i>Regissören</i>	8
3. Analys.....	8
3.1 <i>Den högsta kasten</i>	9
3.1.1 Mottagande.....	9
3.1.2 Recensioner.....	10
3.1.3 Den efterföljande debatten.....	11
3.2 <i>Regissören</i>	12
3.2.1 Mottagande.....	12
3.2.2 Recensioner.....	13
3.2.3 Den efterföljande debatten.....	15
3.3 Skillnader/likheter i mottagande.....	16
3.3.1 Genreblandning, gränsöverskridande och gränsvakter.....	16
3.3.2. Paratexter och offentlighet.....	17
4 Diskussion.....	18
5. Slutsats och sammanfattning.....	20
6. Käll- och Litteraturförteckning.....	21

1. Inledning

I denna del av uppsatsen motiveras mitt val av ämne. Vidare redogör jag även för mitt syfte med uppsatsen, mina teoretiska utgångspunkter och mitt val av material.

Romaner som blandar fakta med fiktion har livligt debatterats de senaste åren på de svenska tidningarnas kultursidor av skribenter, debattörer eller författare. Vad som är tillåtet eller inte inom romangenren och vad litteraturen ska eller inte ska ägna sig åt diskuteras inte bara idag, utan har genom historien diskuterats av sin samtid.¹ Varje dag publiceras recensioner av såväl skönlitteratur som fackböcker i den svenska dags- och kvällspressen. De mångrostade debatterna kring romaner som blandar fakta/fiktion har oftast föregåtts av en recension, den litterära kritikens form. Recensionen har också som uppgift att fungera vägledande för en kommande publik². Den mediala uppmärksamheten får alltså en betydande roll i publikens, läsarnas, konsumtion av litteratur och fiktion. Fiktion härstammar från latinets *fictio* som betyder 'skapelse' eller 'påhitt'. I definitionen ingår också verbet *finigo* som betyder 'skapa' eller 'forma'³. Begreppet innefattar alltså ett verb och ett resultat av verbet. Jag är i min undersökning intresserad av hur fiktionen, skapandet och skapelsen, förhåller sig till böcker som blandar fiktivt material med dokumentära, verkliga sanningar.

1.1 Syfte

I min uppsats fokuserar jag på vad som, av kritiker och debattörer, betraktas som tillåtet/inte tillåtet avseende blandning av fiktion och fakta. Utgångspunkten till min undersökning är två litterära verk som genererat en intensiv debatt i tidningarna nämligen; Carina Rydbergs *Den högsta kasten* (mars 1997) och Alexander Ahndorils *Regissören*. (september 2006)

Den högsta kasten och *Regissören* laborerar med fiktion/verklighet. Detta problematiserar i sin tur begreppet fiktion som vedertagen princip för romanförfattande. Två frågeställningar som dessa verk, genom denna problematisering ger upphov till är: Vad blir det sammantagna

¹ Forser, Tomas, *Kritik av kritiken* (Gråbo 2002) s.11

² Ibid. s. 145.

³ För definition av fiktion, se Nationalencyklopedin

resultatet av ett författande som laborerar med fiktion och verklighet? Vidare, hur påverkar blandningen fiktion/verklighet det mediala mottagandet, såväl recensenters som debattörers?

Jag undersöker och identifierar skillnader och likheter i samband med utgivningen av dessa två böcker.

1.2 Metod

Den metod jag använder mig av till granskningen är att undersöka kritikers mottagande av dessa två romaner och analytiskt jämföra dem med varandra. Jag använder mig av en komparativ analys, som i Lennart Hellspongs definition är en analys som baseras på två eller fler texter.⁴ Den komparativa analysen undersöker ”likheter, skillnader eller påverkan” mellan texterna. Hellspong menar att den komparativa analysen kan bli ”särskilt intressant” om texterna ”utgår från samma huvudtyp, som olika slags recensioner.”⁵ Jag undersöker vidare vilket fokus debattartiklarna och/eller recensionerna har, samt vilka diskurser som aktualiseras i tidningarna i samband med utgivningen av *Den högsta kasten* och *Regissören*. Lennart Hellspong definierar också diskursbegreppet, enligt följande: ”en mångskiktad och mångstämmig dialog mellan olika texter kring en gemensam angelägenhet.”⁶

1.3 Material

Jag undersöker recensioner och efterföljande debatt i samband med utgivningen av *Den högsta kasten* och *Regissören*. Jag väljer att avgränsa mitt material genom att undersöka fyrtiofyra artiklar och tio recensioner från *Dagens Nyheter*, *Svenska Dagbladet*, *Göteborgs-Posten Aftonbladet*, *Expressen* från februari 1997 till december 2007. Jag väljer att bifoga de recensioner jag har undersökt som bilaga. Samtliga artiklar är publicerade i svenska medier och skrivna eller översatta till det svenska språket.

1.4 Tidigare forskning

Tomas Forsers *Kritik av kritiken: 1900-talets svenska litteraturkritik* är användbar för min undersökning. I boken beskrivs den svenska litteraturkritikens utveckling och villkor.

⁴ Hellspong, Lennart *Metoder för brukstextanalys* (Lund 2001), se kap 8 ”Komparativ analys” s. 78.

⁵ Ibid.

⁶ Ibid. s. 30

Gällande blandgenren fakta/fiktion har jag undersökt två möjliga definitioner, Bo G Janssons i *Episkt dubbelspel* och Paoul Behrendts *Dobbeltkontrakten- en æstetisk nydannelse*. Dessa definitioner har varit till stor hjälp för min undersökning. Till kapitel fyra, diskussion, använder mig jag också av Mikael Löfgrens *Postmoderna tider?* och Jean Baudrillards *Selected Writings*. Lina Samuelssons magisteruppsats ”Det här är inte en recension” har också betydelse för min diskussion.

Den högsta kasten och *Regissören* är relativt nytgivna och jag har inte funnit någon litteraturvetenskaplig forskning kring dessa två böcker.

2. Bakgrund och teoriansknytning

”Men om någon klagar över att jag inte har definierat sanning, eller fakta eller verklighet kan jag bara till mitt försvar säga att det inte var mitt syfte att göra detta utan enbart finna ett system vari de, vad de än är, kan passa in om de existerar.”⁷

T.S Eliot: *Om kritik*

Dagspressen har utpekats som litteraturkritikens viktigaste forum.⁸ Litteratur som omnämns, recenseras och/eller debatteras i tidningarna får en betydande roll för det offentliga litterära samtalet.⁹ Men vad är egentligen kritikens uppgift? Forser formulerar den i *Kritik av kritiken*: ”Han perspektiviserar, informerar, värderar kring diktverket och sätter det därmed i relation till andra och till annat.”¹⁰ Recensionen är också en värdering och ett särskiljande omdöme. Samtidigt ska kritikern också, hävdas i samma bok, representera en ”offentlig roll” och företräda ”smak och omdöme för en publik.”¹¹ Således blir vägledningen, som recensionen utgör länken mellan författare och publik.

Forser påpekar också i *Kritik av kritiken* att kritiken har fått allt svårare att hävda sig som en analytisk och omsorgsfull verksamhet gentemot de braskande journalistiska utspelen. Denna utveckling kallar Forser ”tabloidisering av det litterära samtalet.”¹² Han skriver: ”Kritiken underläggs journalistikens allmänna värderingar och det krävs privatiseringar, elitfokusering, spetsning av information.”¹³ Lennart Hellspong kallar detta istället för ”[...]journalistikens

⁷ Eliot, T. S *Om kritik*. Övers. Jansson, Mats, (Stehag 2002)

⁸ Ibid. Sid. 10, se även Samuelsson Lina, ”Vad är en recension?” sid. 6

⁹ Forser, Tomas s.145

¹⁰ Ibid.

¹¹ Ibid. s..115

¹² Ibid s. 137

¹³ Ibid. s. 150

yrkesideologi”¹⁴. Hellspong förklarar också journalistiken genom att konstatera följande: ”vissa grundläggande förutsättningar styr sättet att se och tolka det man ser. Så fattar man gärna konflikter och letar efter dem.”

2.1 Fiktion eller fakta

”Fiktionen står fri från verkligheten”¹⁵
Bo G Jansson *Episkt dubbelspel*

I *Episkt dubbelspel* påpekar Bo G Jansson att den här blandgenren inte är något ”samtida” fenomen. Han förklarar att ”Egentligen är allt berättande före renässansens tidevarv faktiskt snarare en fiktivt eller ickefiktivt”¹⁶ Men framförallt härleder Jansson hybridgenren mellan fakta och fiktion till ”The new journalism” och 1960-talet. Då, menar Jansson, var tidpunkten då ”den moderna faktionen på allvar bröt igenom.”¹⁷

Bo G Jansson kallar alltså den här genren *faktion* och menar vidare att faktionen kännetecknas av en blandning mellan fakta och fiktion¹⁸. Han förklarar i *Episkt dubbelspel* att: ”Paratexten och texten liksom förhandlar med varandra om berättelsens fiktiva eller icke-fiktiva status.”¹⁹ Exempel på paratexter är följaktligen baksidatext, omslagsfoto eller titel. Faktionens förhandling bestäms, enligt Jansson, av en ”intensionsambivalens”. ”Vid faktion (renodlad faktion) uttrycker paratexten på ett eller annat sätt tydligt både icke-fiktion och fiktion samtidigt som texten själv ger tydliga signaler i båda dessa riktningar.”²⁰ Han understryker således att faktionen på det här sättet är frustrerande för läsaren.²¹ Detta i kontrast till paratexter vid renodlad fiktion som ej lämnar utrymme för några tvivel hos läsaren om att det verkligen rör sig om en påhittad berättelse.

Poul Beherendt förklarar den här genren som ett ”dobbeltkontrakt” mellan läsare och text. Han förklarar de två olika kontrakten i *Dobbeltkontrakten- en æstetisk nydannelse*:

Traditionelt er kontrakten med læsaren udformet på én af to måder. Den ene lydene på, at alt, hvad der står på de følgende sider, er sandt, det handler om noget, der er foregået i virkeligheden, og kan om nødvendigt bekræftes empirisk ved sammenligning med andre

¹⁴ Hellspong, Lennart s.43

¹⁵ Jansson, Bo G *Episkt dubbelspel* (Uppsala 2006) s. 24

¹⁶ Ibid. s. 49 f.

¹⁷ Ibid. s.53

¹⁸ Ibid s.43

¹⁹ Ibid.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid. s.49

skriftlige eller mundtlige kilder. (...) Den anden stik modsat lydene på, at alt i denne bog er digt, intet af det er foregået i virkeligheden, det kan inte bevidnes av nogen andre i verden, och det er under alle omstændigheder irrevalant att sammenligne. Den kontrakt plejer skønlitterære forfattere at indå. For en traditionel betragning er den ene kontrakt sagprosans, den anden fiktionens. Men igennem det sidste halve århundrede er de to kontrakter i stigende grad blevet indgået på skrømt.²²

Christian Lenemark hävdar i en essä i *Dagens Nyheter*, att Beherendts ”poäng” är att de ”två kontrakten existerar sida vid sida”.²³ Lenemark noterar läsarens roll i uppfattandet av dubbelkontrakt. Lenemark förklarar det så här: ”Först lockas man som läsare att tro att det man läser är fiktion och därefter uppmärksammas att det i själva verket varit fakta och verklighet - eller omvänt.”²⁴

Lenemark diskuterar också kulturjournalistikens roll i relation till kontrakt begreppet. Journalister, enligt Beherendt, är i sitt yrke förpliktade till att ingå ett slags ”verklighetskontrakt”.²⁵ Vidare beskrivs recensenter istället använda sig av ett fiktivt kontrakt gentemot texten. Lennart Hellspång menar att det är medieutvecklingen som är anledningen till denna ’genreblandning’ för att det inom denna utveckling ”skapar nya mönster för det talade och skrivna ordet.”²⁶

Synen på verklighet problematiseras också av sociologen och filosofen Jean Baudrillard. Han menar att vi inte längre kan urskilja ’verkligheten’ från det simulerade, medieskapade skeendet.²⁷ Denna dimension av bilder och symboler, som media simulerar, benämner Baudrillard som ’hyperrealitet’. Baudrillard menar också att media refererar tillbaka till andra ’mediehändelser’ och skriver vidare: ”Nu är medierna ingenting annat än ett storartat instrument för att destabilisera det verkliga och det sanna [...]”²⁸

Postmodernisten och filosofen Jean François Lyotard menar att det inte finns någon stor enhet som kan kallas sanning eller verklighet. Han menar att viljan att experimentera med fiktion och verklighet ingår i det postmoderna tänkandet. Postmodern konst, är, enligt Lyotard, sådan

²² Beherendt, Poul, ”Dobbelkontrakten- en æstetisk nydannelse” (Köpenhamn 2006) s. 19

²³ Lenemark, Christian ”Fakta eller fiktion?” i *Dagens Nyheter* 19.8.2006

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid.

²⁶ Hellspång, Lennart s. 23

²⁷ Löfgren, Mikael & Anders Molander: *Postmoderna tider?* (Finland 1986) s. 331.

²⁸ Ibid. s. 340

som ”utforskar nya framställningssätt”²⁹. Lyotard menar vidare att skepsis mot konstruktioner och gamla ’skapade’ sanningar också ingår i postmodernismen. Medieutvecklingen, som Hellspong kommenterar, kan också ses som ett av postmodernismens utmärkande drag.

2.2 Handlingen i *Den högsta kasten* och *Regissören*

Den högsta kasten av Carina Rydberg utspelar sig i Indien och i Stockholm. Författarens alter ego, som namnges Carina Rydberg åker i första delen av boken till Indien på semester för att skriva och för att träffa nya människor. På Goa träffar hon Khazid som hon inleder en romans med. I den andra delen av boken är Carina hemma i Sverige och Stockholm igen. Där förälskar hon sig i Rolf, en känd advokat som hon träffat på innekrogen PA & Co. *Den högsta kasten* utspelar sig på verkliga barer och restauranger i huvudstaden. De personer som Carina Rydberg umgås med i handlingen blir också nämnda vid sina riktiga namn.

Regissören av Alexander Ahndoril beskriver Ingmar Bergmans inspelning av filmen *Nattvardsgästerna*. Arbetet går dock inte riktigt som denne har tänkt sig. I arbetet med filmen söker han samtidigt sin fader Erik Bergmans bekräftelse. Ingmar försöker också i boken förklara för sin pappa varför han inte kan bli präst som sin far. Alexander Ahndoril nämner inte bara Ingmar och Erik Bergman vid sina riktiga namn utan även flera kända skådespelare som figurerar vid inspelningen, exempelvis Max von Sydow, Käbi Laretei eller den kända fotografen Sven Nykvist.

3. Mottagande

3.1 *Den högsta kasten* (1997)

”Jag la ner stor energi på att hålla mig till det faktiska händelseförloppet trots att de flesta böcker skulle vinna på att författaren gjorde motsatsen.”³⁰

(Carina Rydberg)

Den högsta kasten är en ”hänsynslöst öppet självbiografisk berättelse.”³¹
Nationalencyklopedin definierar självbiografi:

Litterär genre där författaren skildrar sitt eget liv och sin utveckling (jfr biografi). Självbiografen skiljer sig från memoarer genom sin högre grad av fiktion, vilket innebär att den är mer litterärt utformad. Författaren arrangerar ofta fakta ur sitt liv på ett subjektivt sätt. Självbiografins

²⁹ Ibid. s. 84.

³⁰ Rydberg, Carina ”Stöld med all rätt i världen” i *Aftonbladet* 28.9.2006

³¹ Rydberg, Carina *Den högsta kasten* baksidetexten. (Stockholm 2001)

trovärdighet beror mer av hur den lyckas framställa en subjektiv sanning eller ge en bild av representativitet.³²

Den högsta kasten förknippas också med en *nyckelroman*.³³ *Nyckelroman* definieras i samma uppslagsverk som: ”en berättelse där verkliga figurer och skeenden framställs under icke omedelbart genomskådad förklädnad.”³⁴ Carina Rydbergs alter ego förklarar publiceringen av namnen i boken:

De vet de nu; allesammans vet om det, dådet jag planerar. Inte sällan kommer man fram till mig och vill prata om det: Jag har hört det, Carina, jag har hört ryktesvägen att du skriver en bok om oss, om det som händer här. Det ryktet är säkert sant, svarar jag. Det är nämligen jag själv som sprider det.³⁵

Den högsta kasten är alltså inte en typisk *nyckelroman*. Personerna i romanen är inte förklädda och figurerar med sina riktiga namn.

Den högsta kasten får utrymme i media före utgivningen. Författaren Carina Rydberg intervjuas och beskriver romanen som en ”litterär hämnd.” Artiklarna som publiceras före utgivningen fokuserar också på att den kända advokaten som namnges hotar att stämma förlaget. Carina Rydberg förklarar också i intervjuer innan boken publicerats, att allt i romanen är ”sant”³⁶. Att hävda att texten är sann, stämmer väl överens med Rydbergs intention att skriva en självbiografi och påverkar naturligtvis publiciteten före utgivningen. I *Göteborgs-Posten* understryker Zac O Yeah att *Den högsta kasten*: ”[..är..] skriven direkt utifrån en osminkad verklighet där samtliga inblandade förekommer med sina riktiga namn, och gör saker som de verkligen gjort.”³⁷. I *Svenska Dagbladet* intervjuas Eva Haettner Aurelius, hon poängterar en viktig skillnad mellan självbiografier och romaner:

Man läser självbiografier och romaner på olika sätt, det som är självupplevt läser man med moraliska förtecken. Med romanen väljer man bort ett moraliskt betraktelsesätt, medan det som etiketterats som verkliga händelser utmanar mig (läsaren, *min anm.*) som moralisk bedömare.³⁸

Hon menar också i intervjun att ”läsarna hungrar” efter ’det verkliga’ och att den enskilda läsaren utmanas av den här typen av böcker.

³² För definition se, nationalencyklopedin

³³ Se wikipedia.se eller Thente, Jonas ”Fulla nyckelknippor skramlar mest” 90tal nr 21.

³⁴ För definition se nationalencyklopedin.

³⁵ Rydberg, Carina *Den högsta kasten* s 381.

³⁶ Samuelsson, Marie Louise, ”Författare med makt och lust att hämnas” i *Svenska Dagbladet* 27.2.1997 eller O Yeah, Zac ”Att lägga sig själv i potten” i *Göteborgs-posten* 20.2.1997

³⁷ O Yeah, Zac

³⁸ Samuelsson, Marie Louise

3.1.2 Recensioner

Jag har vid analysen av de fem recensionerna identifierat två teman som problematiseras och resoneras kring. Dessa teman behandlar problematiken kring fiktion/verklighet i *Den högsta kasten*. ”Rydbergs riktiga värld” reflekterar kring Rydbergs val av att skriva en självbiografi och hur det påverkar mottagandet av boken. ”De riktiga namnen” handlar istället om, det Aurelius kallar ett ”moraliskt betraktelsesätt”.

- Rydbergs ’riktiga’ värld

Att *Den högsta kasten* är en självbiografisk berättelse påverkar naturligtvis mottagandet. Maria Schottenius har i *Expressen* aldrig ”tidigare läst en sådan självutlämnande roman”. Eva Ström reflekterar, liksom Aurelius, i *Svenska Dagbladet* kring självbiografins genre: ”Att skriva liv kan läsas som ett uppdrag till bekännelse, men egentligen är nog innebörden den rakt motsatta: att skapa sitt liv, att skriva sitt liv, och sedan följa partituret.”³⁹ Den ’verkliga’ Carina Rydberg ”fiktionaliseras” menar Ström. Hon anser vidare att *Den högsta kasten* är ett sätt för Carina Rydberg att skriva ”hennes personliga berättelse, hennes legend och myt.”

I *Expressen* konstaterar Schottenius att: ”Det finns egentligen ingenting utanför, allt som är syns i kroglampans sken. Det är en hel och sluten värld, som möjligen tangerar andra världar, men utan att låta sig färgas eller fuktas. Inte i den här boken.”⁴⁰ Också detta stämmer överens med definitionen av självbiografi och de ’subjektiva sanningar’ som denna gestaltar.

Jonas Thente poängterar istället friheten i det litterära skapandet, mer generellt, i *Göteborgs-Posten*: ”För skrivakten innebär en möjlighet att själv ta kontroll över skeendet, utan ingripande från någon annan.”⁴¹ Men vad innebär egentligen självbiografien? Pia Bergström-Edwards skriver i *Aftonbladet*:

Carina Rydberg har skrivit en bok som hon hävdar är sanning. Ingen roman utan rena rama sanningen. Både den säkra författaren och den såriga privatpersonen Carina Rydberg, född 1962, är alltså huvudperson i denna tjocka bok som redan har uppmärksammats stort i veckotidningar och frukost-TV.⁴²

Hur man recenserar en bok skriven av en författare som hävdar att den är ”sann” problematiserar Pia Bergström-Edwards i *Aftonbladet*: ”Men hur ska man beskriva och bedöma denna föregivet ”autentiska” bok utan att recensera Carina Rydberg, vilket hur man

³⁹Ström, Eva ”En sorg för stor att rymmas i en bok” i *Svenska Dagbladet* 14.3.1997

⁴⁰Schottenius, Maria, ”Flickan som trampade på bröder” i *Expressen* 14.3.1997

⁴¹Thente, Jonas ”En modig roman- Carina Rydberg är öppen som ett färskt sår” i *Göteborgs-posten* 14.3.1997

⁴²Bergström, Edwards Pia, ”Precis sann” *Aftonbladet* 6.3.1997

nu än gör måste innebära en integritetskränkning?” Samtidigt konstaterar Bergström-Edwards senare i recensionen:

Det är här den här boken växer från en sensationskittlande skandalhistoria, till en stark, öppen och smärtsam kärleksroman, och om föremålet heter Roffe eller någonting annat eller om Carina Rydberg har hittat på alltihop spelar väl egentligen ingen roll. När orden talar om hämnd står det kärlek mellan raderna.

- De riktiga namnen

Att Carina Rydberg använder sig av ’riktiga’ namn konstaterades redan i artiklarna före utgivningen. Recensionerna resonerar också kring namngivandet. Jonas Thente skriver så här i *Göteborgs-Posten*:

Till detta kommer sensationen. Verkliga personer förekommer med sina riktiga namn. Kändisar. Rubriker. Nu är det väl så, för mig, att jag har svårt att komma på någon jag är mindre intresserad av än Mauro Scocco. Eller Daniel Bergman, Tom Wolgers, Bobo Karlsson, Albert Bonnier, med flera som förutom Rolf sporadiskt förekommer i *Den högsta Kasten*. Stockholms inneklick tycks mig förfärligt provinsiell och patetisk och jag tänker att det ska mycket ensamhet till för att driva en människa att sträva efter detta som permanent tillstånd.

Thente *värderar* namngivandet. Han ”kan inte komma på någon” han är ”mindre intresserad” av än de kända männen som nämns i romanen. Han *analyserar* också huvudpersonen: Carina Rydbergs ’egentliga’ känsloliv. Maria Schottenius kommenterar också ’de riktiga’ namnen såhär i *Expressen*: ”Carina Rydbergs självbiografiska roman *Den högsta kasten*, ställer med sin blotta existens också en gränsfråga. Vad får man skriva offentligt? Hur uppriktig får man vara? Och grym?”⁴³ Carina Rydberg är, i *Den högsta kasten* enligt recensionerna, privat och offentlig samtidigt.

3.1.2 Den efterföljande debatten

Här karakteriseras och centreras den mediala debatt som utgivningen av *Den högsta kasten* genererar.

Den högsta kasten får ett kraftigt medialt genomslag och diskuteras i de alla stora svenska tidningarna efter utgivningen. Till och med Restaurangtipset i *Expressen* intervjuar Carina Rydberg efter romanens utgivning.⁴⁴ Debatten kring *Den högsta kasten* koncentreras till två frågeställningar:

- Vad får man egentligen skriva om som författare?

⁴³ Schottenius, Maria

⁴⁴ Madestrand, Bo ”Carina är hemma borta” i *Expressen* 14.3.1997.

- Vad får man egentligen skriva om som kvinna?

Rydbergsfejden får alltså ett tydligt genusperspektiv. Birgit Munkhammar skriver i *Dagens Nyheter*: ”I etik som estetik yttrar sig män gärna generellt och enligt höga principer. Kvinnor tycks fångna i sitt privatlivs ”subjektiva” men inte mindre bjudande sanning.⁴⁵” Det är dock inte genusperspektivet jag ska dröja vid i den här studien.

Åsa Beckman understryker i *Dagens Nyheter* att Carina Rydberg i och med boken skapar en egen ’subjektiv’ värld, i linje med definitionen av självbiografen.

En roman skapar en egen värld där personer blir bärare av olika egenskaper. De kan likna personer vi har runt omkring oss men är aldrig dessa personer. Romanen är, som det oftast påpekas, en högst subjektiv sanning.⁴⁶”

Beckman betonar också att personerna i *Den högsta kasten* inte är ’verkliga’ personer, bara ”bärare av olika egenskaper”. Hon skriver vidare: ”Den högsta kasten är extra mån om att framhålla sig själv som konstruktion [...] Denna roman arbetar medvetet med en skiktad text för att läsaren ska vara osäker på vad som egentligen sker.”⁴⁷ Subjektiviteten som Eva Ström berör i recensionen i *Svenska Dagbladet* reflekterar alltså också Åsa Beckman över. Nina Lekander konstaterar också i *Expressen*: ”Romanen, självbiografisk eller ej, ÄR en hävdvunnen vistelseort för subjektivitet och sanning - det senare satt inom citationstecken eller inte.”⁴⁸ Hon lyfter fram att Rydberg skildrar ”en mycket liten värld”, i likhet med Thentes recension i *Göteborgs-Posten*. Lekander kommenterar också Rydbergs användande av ’riktiga’ namn: ”Vilket säger mig och de flesta andra utanför PA & Co ingenting, vi har aldrig hört talas om karln. För oss är han en litterär figur, vad än advokatens advokat, Alcalá eller Rydberg själv säger om saken.”⁴⁹ Lekander understryker, liksom Beckman, att personerna i romanen *Den högsta kasten* är litterära personer. Ulrika Milles påpekar i samma tidning, att den här genren ställer krav på sina läsare. Milles menar att *läsaren* måste aktiveras och interagera med texten i romanen. Milles skriver: ”Vi måste övertyga oss själva om sanningen i hennes självbiografiska nedstigning för att läsa den rätt. Vi måste låta oss bedras för att inte luras.”⁵⁰

Här betonas också självbiografen, sanningen och läsningen av den här typen av verk.

⁴⁵ Munkhammar, Birgit ”Manlig moral begränsar dikten” i *Dagens Nyheter* 22.3.1997

⁴⁶ Beckman, Åsa ”Fingerade namn sämre” i *Dagens Nyheter* 29.3.1997

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Lekander, Nina ”Och det var intressant” i *Expressen* 1.4.1997

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Milles, Ulrika, ”Kastväsen” i *Expressen* 22.3.1997

3.2 *Regissören* (2006)

”Om jag skriver att jag vet vad Ingmar Bergman tänkte när han gick på stranden för 50 år sedan förstår alla att jag inte kan veta det.”

(Alexander Ahndoril)

”En roman av Alexander Ahndoril” så står det på titelsidan av *Regissören*. Alexander Ahndoril uttrycker även följande i bokens efterord: ”[...] *Regissören* är en roman och i första hand en produkt av min fantasi (utan andra anspråk på sanningen än konstnärliga).” Ahndoril fortsätter med att poängtera att han ”avstår” från att ”bifoga en förteckning över det stora material som passerat genom mig och lämnat avtryck i min berättelse.⁵¹” Ahndoril understryker att boken är en fantasi och att det i *Regissören* endast finns konstnärliga anspråk på sanningen.

Regissören får medial uppmärksamhet före utgivningen, i samband med sändningen av Sveriges Televisions litteraturprogram Babel. En vecka innan programmet sänds publicerar *Dagens Nyheter* en artikel med rubriken ”Ny roman upprör Ingmar Bergman”. Bergman är ”upprörd” i *Svenska Dagbladet*, eller ”rasar” i *Aftonbladet*. Gemensamt för artiklarna publicerade före utgivningen av romanen är att de refererar till Bergmans ilska eller till det kommande Babel-avsnittet. Den ’verkliga’ Ingmar Bergman reagerar i media på det faktum att någon valt att skriva en roman om ’hans’ liv.

3.2.2 Recensioner

De fem recensionerna jag har studerat har flera textmässiga likheter. Jag identifierar två teman som på ett adekvat sätt kan knytas till mitt syfte med den här uppsatsen. ”Ahndorils fiktiva fantasi” diskuterar en möjlig läsning av Ahndorils roman som endast en fantasi. Det andra temat har jag kallat ”Att låna Ingmar Bergmans liv”. Där redogörs för den moraliska diskurs som *Regissören* generar i tidningarna.

- Ahndorils fiktiva fantasi

Regissörens verkliga ämne är hur gränserna mellan liv och dikt upplöses av kreatören själv som hänsynslöst underordnar allt och alla sin skapelse, men också av själva det konstnärliga språket.⁵²

Så analyseras *Regissören* av Carl Johan Malmberg i *Svenska Dagbladet*. Nils Schwartz konstaterar i *Expressen* att Ahndorils bok inte handlar om Ingmar Bergman:

⁵¹ Den utgåva som hänvisas till är pockeutgåvan av Alexander Ahndorils *Regissören*

⁵² Malmberg, Carl Johan, ”Fadersmord och kärleksbrev” i *Svenska Dagbladet* 15.9.2007

Regissören är alltså inte ett porträtt av Ingmar Bergman, utan Alexander Ahndorils fantasi om en fiktiv filmregissör som har vissa men inte alla fakta gemensamma med Ingmar Bergmans biografi. Ahndoril skriver inte in sig i Bergmans liv, han skriver sig sida för sida ut ur det.⁵³

Här går recensionen i *Expressen* i linje med Alexander Ahndorils intention⁵⁴, Schwartz har alltså läst boken som Ahndoril önskar att man ska läsa den, som en ”fantasi” om en ”fiktiv filmregissör”. Schwartz påpekar i samma recension följande: ”Varje människas berättelse om sitt liv är en konstruktion, en artificiell skapelse, ett episkt tillrättaläggande.”

Leif Zern jämför i *Dagens Nyheter* Ahndorils bok med andra böcker, när han skriver följande: ”Idag skrivs det tonvis med böcker som gör anspråk på att vara fiktion trots att de handlar om verkliga personer, döda eller levande. Ahndorils dokusåpa hör otvivelaktigt till denna genre.”⁵⁵ I *Aftonbladet* jämför Maria Bergom Larsson, liksom Zern, också *Regissören* med andra verki samma genre:

Ingmar Bergman har protesterat. Jag förstår honom. Att göra fiktion av berömda författare har blivit allt vanligare, allt från Edith Södergran och Selma Lagerlöf till Marie Curie. När de dött tycks det vara fritt fram att fantisera och tolka deras personligheter, liv och skrivande. Men en moralisk gräns har passerats när författare ockuperar levande människors liv och tar sig rätten att snylta på deras konstnärskap och berömmelse. Det är vad som händer i Alexander Ahndorils ”Regissören.”⁵⁶

Bergom Larsson analyserar också det ’fenomen’ som uppkommit i litteraturen när författare väljer att skriva ”fiktion av berömda författare”. Bergom Larsson värderar även genreblandningen som *Regissören* representerar som, enligt Bergom Larsson, ”ockuperar levande människors liv”.

- Att låna av Ingmar Bergmans liv.

Den moraliska diskurs som *Regissören* placeras in i centreras redan i artiklarna före utgivningen när Ingmar Bergman ”rasar”. Den moraliska diskursen speglas också i recensionernas resonemang. Bergom Larsson menar i *Aftonbladet* att Ahndoril passerar en ”moralisk gräns”⁵⁷ Här är Ahndorils val att skriva om just Ingmar Bergmans liv inte oväsentligt. Ahndoril har förklarat det själv:

Medan jag skrev var jag lycklig, själva skrivandet var det mest lustfyllda jag upplevt och intensiva jag upplevt [...] Jag lät mig dras med av fiktionen, av spänningen, tvånget och leken. Jag har älskat mina romanfigurer, min Ingmar, min Käbi, Gunnar Björnstrand och Sven Nykvist.

⁵³ Schwartz, Nils, ”Pseudo IB” i *Expressen* 15.9.2006

⁵⁴ Se efterordet/förordet i *Regissören*. (Stockholm, 2006)

⁵⁵ Zern, Leif ”I huvudet på Ingmar Bergman” i *Dagens Nyheter* 15.9.2006

⁵⁶ Bergom, Larsson, Maria ”Att snylta på en människas liv” i *Aftonbladet* 15.9.2006

⁵⁷ Ibid.

Genom dem har jag hanterat min rädsla för att förlora min egen far och min genans över att som vuxen fortfarande vilja bli sedd av honom.⁵⁸

Här understryker Ahndoril att personerna i boken är ”hans romanfigurer”. Men hur förhåller sig recensenterna till Ahndorils val av Bergman?. Zern menar i *Dagens Nyheter*, att ”den som har gjort sig själv till en samtida myt får finna sig i att dyka upp i människors drömmar och fantasier.⁵⁹” Malmberg tycker, i *Svenska Dagbladet* att Bergman får acceptera det, han skriver: ” Bergmans privatliv tillhör ju sedan länge, framför allt tack vare honom själv, den kulturella offentligheten.⁶⁰”

3.2.3 Den efterföljande debatten

Regissören skapar intensiv debatt i media, främst i *Aftonbladet*. Flera skribenter, författare och recensenter skriver debattinlägg. Till och med den amerikanska författaren till boken *Blonde*, Joyce Carol Oates ger sig in i debatten. Diskursen i den efterföljande debatten kring *Regissören* förhåller sig till följande frågeställning.

- Vad får man skriva om en annan levande konstnärns liv?

Ingrid B Bosseldal konstaterar följande i *Göteborgs-Posten*:

Alla som lever eller levt i en författares närhet vet att en urskiljbar verklighet ständigt blandar sig i skrivandet, och att fiktionen lånar drag, problem, konflikter eller gestalt ur författarens privata erfarenhetsrum. Detta går inte att definiera som ett problem, snarare är det fiktionens förutsättning. Ett problem, eller snarare ett offentligt problem, förefaller verklighetens relation till fiktion bli (kunna bli) först när författaren använder sig av namngivna personer och att det på så vis blir uppenbart för fler än de allra närmaste vad eller vem det är författaren använt som inspiration eller förlaga. Det kan inträffa, som i fallet *Regissören*, när en roman använder sig av en person som ingår i en allmän föreställningsvärld och läsarna förbiser att de kollektiva myterna om denna karaktär på många sätt är textens förutsättning.⁶¹

Bosseldal knyter an till en publik, till läsarna av *Regissören* specifikt, eller till de här typerna av blandböcker, mer generellt. Hon använder också förklarande ord som ”allmän föreställningsvärld” och en ”kollektiv” myt. Posseldal menar att Ingmar Bergman tillhör den ”allmänna” föreställningen, och ingår i en kollektiv myt. Myten kring Ingmar Bergman resonerade även recensenterna kring. Ahndorils moraliska ansvar och mytbildningen kring Ingmar Bergman, konstnären engagerar även Joyce Carol Oates som i *Aftonbladet* påstår följande:

⁵⁸ Ahndoril, Alexander, *Regissören* s. 246

⁵⁹ Zern, Leif

⁶⁰ Malmberg, Carl-Johan,

⁶¹ Bosseldal, P, Ingrid ”Fiktion, verklighet och moralgränser” i *Göteborgs-Posten* 23.9.2006

Otvivelaktigt och oundvikligen finns här ett tvetydigt etiskt problem. Om en skapande konstnär skriver och gör film där han eller hon utforskar sitt eget liv i en fiktionsberättelse eller i en självbiografi är det tvivelaktigt om konstnären kan förvänta sig ett absolut hänsynstagande av privatlivets helgd från andra som kan vilja lägga beslag på samma material.⁶²

Hon betonar också att *Regissören* faktiskt är skriven inom romangenren: ”Om det klart och tydligt är utsagt att boken är en ’roman’, måste den intelligent läsaren förstå att det inte är avsedd att vara ett historiskt dokument.”⁶³ Maria Bergom Larsson menar också i samma tidning att läsaren måste *acceptera* saker vid läsning av den här typen av genre:

”Med ”roman” på försättsbladet ingås ett kontrakt mellan författaren och läsaren: Det här är påhittat, det är litteratur och författaren har uttalat tagit på sig ansvaret för perspektivet. Man skriver sig samtidigt fri från ansvar: ”Det rör sig faktiskt om en roman!”⁶⁴

Här blir också Ahndorils citat väsentligt, när han säger att alla läsare faktiskt måste förstå att han inte kunde veta vad Bergman tänkte för femtio år sedan.

3.3. Skillnader/likheter i mottagandet

Här undersöker jag likheter och skillnader i mottagandet, såväl debattartiklar som recensioner kring *Den högsta kasten* och *Regissören*.

Det mediala intresset är gemensamt för romanerna. I mottagandet av *Den högsta Kasten* och *Regissören* resonerar, reflekterar och diskuterar debattartikelförfattare, kulturskribenter, författare kring *vad* man får skriva inom romangenren. De namngivna personerna som anser sig vara ”drabbade” av romanerna uttalar sig också i tidningarna. De tillåts (re)agera i media. *Den högsta kasten* och *Regissören* blir alltså *mediehändelser* och styrs därmed av en medielogik.⁶⁵

3.3.1 Genrebladning, gränsöverskridning och gränsvakter

Hellspongs komparativa analys påtalar också ordförrådet och textkompositionen i texterna.⁶⁶ Ur detta perspektiv blir de liknande ordvalen som används i de efterföljande debatterna och recensionerna intressanta. Några gemensamma ord i recensioner och debatter för de båda böckerna är *myt*, *fiktio*n, och *gränsöverskridande*. Gränsöverskridandet och

⁶² Oates, Joyce, Carol ”Här finns ett problem” i *Aftonbladet* 4.10.2006

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Bergom, Larsson, Maria ”Ett alibi som inte räcker” i *Aftonbladet* 21.9.2006

⁶⁵ Hellspong, Lennart. s. 43

⁶⁶ Ibid. s.78

genreblandningen som böckerna representerar blir centralt i debatt och recensioner. Gabriella Håkansson menar, i *Dagens Nyheter*, att den här typen av böcker: "[...] handlar om att bryta ett av romanens sita tabu- det som upprättar en gräns mellan fakta och fiktion, mellan sanning och fantasi."⁶⁷

Rydberg och Ahndoril kommenterar också tabubrottet och gränsöverskridandet. Rydberg intervjuas i *Aftonbladet*: "Just att bryta gränser tycker jag på något sätt är konstens uppgift. Jag vill hela tiden känna att det jag gör är tabubelagt, någonting som man inte får."⁶⁸

Alexander Ahndoril skriver i samma tidning nästan tio år senare,

Jag brukar tänka att man inte kan spränga gränser överhuvudtaget. Det handlar bara om att sluta tro på den. Och när man inte tror på gränsen, inte ser den, så är det knappast något problem att fortsätta framåt. Men så länge man tror på den är det å andra sidan omöjligt att passera. Problemen uppstår egentligen bara i mötet mellan dem som tror på en speciell gräns och dem som inte tror på den.⁶⁹

Ahndoril och Rydberg understryker författarens uppgift, att experimentera med tabun, gränser eller genrer. Ahndoril poängterar också mötet mellan de som tror och inte tror på en särskild gräns. Vilka är det då som tror på gränsen? Maria Bergom Larsson gör det uppenbarligen, när hon skriver att Ahndoril faktiskt "passerar en gräns." i recensionen i *Aftonbladet*.

Ett annat liknande ordval i mottagandet är ordet *konstruktion*. Schwartz och Beckman är två recensenter som beskriver *Den högsta kastens* och *Regissörens* form och innehåll, det fiktiva berättandet i synnerhet, som en konstruktion.⁷⁰

3.3.2 Paratexter och offentlighet

En skillnad mellan *Den högsta kasten* och *Regissören* är *hur* författarna själva väljer att presentera verk. De har olika infallsvinklar till det egna författandet, till det egna skapandet. Ahndoril betonar fantasin och Rydberg sanningen. Inte minst tydliggörs detta i respektive boks paratexter. På Ahndorils bok läses orden "en roman av Alexander Ahndoril" medan man i fallet Rydberg kan läsa "en självbiografi". En annan uppenbar skillnad mellan böckerna är Rydbergs 'självutelämnande' medan Ahndorils skrivande i stället väckt en debatt kring hur mycket man får låna av någon annans liv. Carina Rydberg har också uttryckt sig angående självutelämnandet: "Men på något vis är det också det pris du måste betala om du

⁶⁷ Håkansson, Gabriella: "Vem kan man lita på?" i *Dagens Nyheter* 11.8.2007

⁶⁸ Lindskog, Johan "Jag försökte ta livet av mig" i *Aftonbladet* 27.4.1997

⁶⁹ Ahndoril, Alexander, "Jag backar inte" i *Aftonbladet* 19.9.2006

⁷⁰ Se Beckman, Åsa eller Schwartz, Nils

ska skriva en sådan här rå bok skildring, där du utelämnar människor. Då måste du också lägga dig själv i potten annars är du bara feg.”⁷¹ Därför klyvs också debattörerna och detta öppnar för en genusdiskussion på kultursidorna, främst i *Dagens Nyheter*.

Debattörerna verkar dock också ense kring det faktum att författare ”lånar” erfarenheter från andra sfärer och exempelvis Bosseldal menar att det är helt okej, så länge det inte blir ”uppenbart för fler än de allra närmaste vad eller vem det är författaren använt som inspiration eller förlaga.”⁷² Här blir det svårt att definiera de närmaste, och hur många är fler men det kvarstår dock att i *Den högsta kasten*, är den här igenkänningen också mer koncentrerad till Stockholms ”inne-liv” vid tiden för utgivning. Ingmar Bergman finns däremot i en större allmän ”föreställningsvärld”, i en större publik myt. Där Rydberg utforskar hur ”privat” man får vara med hjälp av offentligheten, utforskar Ahndoril istället hur mycket man får mixtra med en ’offentligt’ känd verklighet.

4. Diskussion

”Till slut måste det stå klart att det inte är vår sak att leverera verklighet, utan att uppfinna antydningar om det tänkbara som inte kan framställas”⁷³
(Jean Francios Lyotard)

Faktionen, på det sätt som bl.a. Jansson använder begreppet, representeras av romanernas liknande paratexter. *Den högsta kasten* och *Regissören* har autentiska fotografier som omslagsbilder. *Den högsta kastens* fotografi föreställer Carina Rydberg som lutar sig över en bardisk. *Regissörens* är ett svartvitt fotografi, en pressbild som föreställer Ingmar Bergman i samband med inspelningen av ”Nattvardsgästerna”. Ambivalensen finns mellan dessa paratexter och det faktum böckerna faktiskt kallas för romaner av såväl recensenter och debattörer. Här återfinns dock en viktig skillnad i ordvalet. Medan Rydbergs bok går under epitet som *självb biografisk berättelse*, *självutlämnade roman*, *sanning*, *autentisk bok och kärleksroman*, kallar recensenter och debattörer i större utsträckning *Regissören* för just *roman*. Kärt barn har dock många namn och Ahndorils verk betecknas också som *fiktiv fantasi*, *porträtt* och *dokusåpa*. Detta understryker det Jansson kallar ’intentionsambivalens’. Ambivalens uppenbarar sig också i det att Carina Rydberg lever på riktigt samtidigt som hon skapar en litterär person med samma namn och egenskaper som den ’verkliga’ personer.

⁷¹ O’Yeah, Zac.

⁷² Bosseldal, Ingrid P

⁷³ Löfgren, Mikael & Anders Molander, s. 93.

Härmed finns också Behrendets dubbelkontrakt i *Den högsta kasten*. Samma fikcionalisering av riktiga personer uppenbarar sig också i *Regissören*, då Ingmar Bergman 'förvandlas' till en litterär person. Att Carina Rydberg på riktigt lever och är författare, eller att Ingmar Bergman är regissör går att pröva mot en verklighet och tillhör då det Behrendt kallar för "verklighetskontraktet", eller "sakprosans" kontrakt. Samtidigt är Ahndoril och Rydberg skönlitterära författare och använder sig av fiktionens kontrakt, särskilt understryker Ahndoril detta när han säger att läsarna borde förstå att han inte kan veta vad Ingmar Bergman tänkte eller kände för femtio år sedan.

Här är Schwartz och Beckmans resonemang om konstruktioner väsentligt. Om själva berättande är en konstruktion, kan en av författarens huvudsakliga uppgifter vara att leka med "konventionerna" och "konstruktionerna" kring berättandet. Jansson poängterar visserligen att faktionen har historiska rötter men menar att "i den postmoderna tiden" rubbas den "fundamentala skillnaden [...] mellan fiktivt och ickefiktivt skrivande".⁷⁴

Arvet efter Baudrillard eller Lyotard ekar således också i mottagandet av *Den högsta kasten* och *Regissören*. Många av artiklarna jag har undersökt refererar till andra artiklar eller recensionerna, inte till böckerna. Ett exempel på detta är Bergström-Edwards recension av *Den högsta kasten* när hon i *Aftonbladet* skriver "huvudperson i denna tjocka bok som redan har uppmärksamats stort i veckotidningar och frukost-TV."⁷⁵

Viktigt att påpeka är också att den debatt som följer dessa två böcker utspelar sig i den 'mediala' världen, inte i den 'verkliga'. Här blir också fiktionsbegreppets definition väsentlig. Betydelserna 'skapa' och 'forma' kan lika väl appliceras på 'massmediala händelser'. Men även här blir också en gränsdragning svår, vilka händelser skulle då räknas som mediala, och vilka skulle räknas som autentiska?

I Baudrillard och Lyotards perspektiv så representerar även recensenterna det 'konstruerade' och blir en lika stor del av den mediala världen, som styrs av en viss medielogik, och som skapar vissa typer av sanningar.

⁷⁴ Jansson, Bo G, s. 53.

⁷⁵ Bergström, Edwards Pia,

Fiktionen beskrivs av Bo G Jansson i *Episkt dubbelspel* som "[...] en författarintention och/eller ett läsarsätt."⁷⁶ Ingrid Elam, kommenterar i *Dagens Nyheter* läsaren av den här genrens böcker. "Man skall inte underskatta moderna läsare, de vet att det som ger sig ut för att vara verklighetsskildring oftast är fiktion, liksom att det bakom varje fiktion finns en verklighetsbakgrund" skriver Elam.⁷⁷ Men frågan är ju om Elams och Oates resonemang om den "intelligente" läsaren håller ifall inte recensenterna också läser böckerna 'intelligent.'? Lina Samuelsson hävdar i sin magisteruppsats "Det här är inte en recension" att "läsarundersökningar visar att litteraturkritiken har en ganska liten publik."⁷⁸ Hon påpekar också att recensionen inte heller skulle vara särskilt betydande för "branschens omsättning". Att kritiken har en liten publik förklarar också varför den 'lånar' drag från journalistiken, och alltså löses formerna upp inte bara för fiktion/verklighet utan även mellan debattartiklar och recensioner.

5. Slutsats och sammanfattning

Den högsta kasten och *Regissören* laborerar med fiktion/verklighet. Detta skapar en unik relation till såväl läsare som recensenter och debattörer. Inte minst tydligt blir detta i de uppenbara problem som till och med recensenter och kulturskribenter har när det gäller att placera verken i en vedertagen genre. Jag märkte snart under mitt arbete att även jag fallit i fällan då jag ofta kallat använt ordet "roman" i den löpande texten. Begreppet roman kan inte oproblematiskt tillskrivas dessa böcker. Sanningen blir då lika konstruerad som berättandet i sig, och lika subjektiv. Din sanning om mig kan vara precis lika sann som min egen sanning om mig själv, skulle kanske Lyotard ha resonerat.

Publiciteten kring *Den högsta kasten* och *Regissören* skvallrar om att det finns ett stort medialt intresse kring sådana här romaner som blandar fiktion med verklighet. Detta har också visat sig kring andra böcker exempelvis Maja Lundgrens *Myggor och tigrar* eller Unni Drougges *Boven i mitt drama kallas kärlek*. Fler böcker skrivs numera inom blandgenren och mycket tyder på att den här trenden kommer att fortsätta. Den diskussion som förekommit i debatten kring denna typ av skönlitteratur kommer med största sannolikhet att uppta framtida litteraturforskarens intresse. Frågan är bara vad den här genren egentligen kommer att kallas, och ifall vi, den "intelligenta" publiken, egentligen behöver ett klassifikationssystem för den

⁷⁶ Jansson, Bo G s. 19

⁷⁷ Elam, Ingrid "Myggor och kvalitet" i *Dagens Nyheter* 23.8.2007

⁷⁸ Samuelsson, Lina, s. 7

här typen av litteratur. Kanske är det så att det unika för genren precis är just den mediala uppståndelse som den skapar. Vad ska vi då kalla förvirringen? Postmodernism, kan vara ett av svaren.

6. Käll- och litteraturförteckning

Ahndoril, Alexander, *Regissören*, (Stockholm 2006)

Rydberg, Carina, *Den högsta kasten*, (Stockholm 2001)

Böcker:

Baudrillard, Jean, *Selected Writings* (Stanford, 2002)

Behrendt, Poul, *Dobbeltkontraktet- en aestetisk nydannelse* (Köpenhamn, 2006)

Eliot, T.S *Om kritik* övers. Mats Jansson (Stockholm, 2002)

Forser, Tomas, *Kritik av kritiken* (Gråbo, 2002)

Hellspong, Lennart, *Metoder för brukstextanalys* (Lund, 2001)

Jansson, Bo G, *Episkt dubbelspel* (Hallgren&Fallgren/Mölntycke 2006)

Postmoderna tider? red.: Mikael Löfgren & Anders Molander (WSOY, Finland, 1986)

Avhandlingar

Samuelsson, Lina ”Det här är inte en recension”

Recensioner:

Beckman, Åsa: ”Bortvald som kvinna” i *Dagens Nyheter* 1.3.1997

Bergström, Edwards, Pia: ”Precis sann” i *Aftonbladet* 6.3.1997

Dahlbäck, Johan: ”Ingmar Bergman i rollen som Envar” i *Göteborgs Posten* 15.9.2006

Larsson, Bergom, Maria: ”Att snylta på en människas liv” i *Aftonbladet* 15.9.2006

Malmberg, Carl, Johan: ”Fadersmord och kärleksbrev” i *Svenska Dagbladet* 15.9.2006

Schwartz, Nils:” Pseudo IB” i *Expressen* 15.9.2006

Schottenius, Maria: ”Flickan som trampade på bröder” i *Expressen* 14.3.1997

Ström, Eva: ”En sorg för stor att rymmas i en bok” i *Svenska Dagbladet* 14.3.1997

Thente, Jonas ”En modig roman- Carina Rydberg är öppen som ett färskt sår” i *Göteborgs Posten* 14.3.1997

Zern, Leif: ”I huvudet på Ingmar Bergman” i *Dagens Nyheter* 15.9.2006

Debattartiklar:

Ahndoril, Alexander: ”Jag backar inte!” i *Aftonbladet* 19.9.2006

Andersson, Pelle: ”Romanen lever” i *Aftonbladet* 27.9.2007

Alexandersson, Håkan: ”Att vara vara i vår tid” i *Göteborgs Posten* 4.4.1997

Beckman, Åsa: ”Fingerande namn sämre” i *Dagens Nyheter* 29.3.1997

Bergom, Larsson, Maria: ”Ett alibi som inte räcker” i *Aftonbladet* 21.9.2006

Bergom, Larsson, Maria: ”Inga problem?” i *Aftonbladet* 6.10.2006

Björkman, Stig: "Författaren i huvudet på Alexander Ahndoril" i *Aftonbladet* 1.10.2006

Björling, Sanna: "Kritiker klivna till Regissören" i *Dagens Nyheter* 16.9.2006

Bosseldal, P, Ingrid: "Fiktion, verklighet och moralgränser" i *Göteborgs Posten* 23.9.2006

Bosseldal, P, Ingrid: "Strid om liv och dikt" i *Göteborgs Posten* 31.12.2006

Carp, Ossi: "Ny roman upprör Ingmar Bergman" i *Dagens Nyheter* 5.9.2006

Carp, Ossi: "Romanangrepp granskat av jurister" i *Dagens Nyheter* 3.8.2007

Ehnmark, Anders: "Inte riktigt uppriktig" i *Expressen* 5.4.1997

Elam, Ingrid: " Myggor och kvalitet" i *Dagens Nyheter* 23.8. 2007

Gustafsson, Cecilia: "Jag visste att det var kört men kunde inte sluta älska honom"
i *Aftonbladet* 18.3.1997

Hagen, Cecilia: "Hon är tjejen bakom vårens bokskandal" i *Expressen* 15.2.1997

Hanson, Viveka: "Nytt kapitel i bokbråket" i *Expressen* 27.3.1997

Håkansson, Gabriella: "Vem kan man lita på?" i *Dagens Nyheter* 13.8.2007

Hägg, Carina: "Vi ses i min nästa roman" i *Aftonbladet* 5.4.1997

Jonsson, Stefan: "Det råder ingen enighet om vilken ordning som råder i litteraturens värld, om det alls finns någon." i *Dagens Nyheter* 27.10.2007

Kalmteg, Lina: "Ny roman upprör Bergman" i *Svenska Dagbladet* 12.9.2006

Karlsson, Jan: "Min bok är en våldsam hämnd" i *Aftonbladet* 14.2.1997

Karlsson, Samuel: "Årets bokbråk på tre minuter" i *Aftonbladet* 13.4.1997

Kleen, Björn af: "Högsta kasten" i *Expressen* 28.5.2006

Larsson, Lisbeth: "Dags för strip-lit" i *Dagens Nyheter* 21.8.2007

Lekander, Nina: "Och det var intressant" i *Expressen* 1.4.1997

Lenemark, Christian: "Fakta eller fiktion?" i *Dagens Nyheter* 19.8.2007

Lind, Ingela: "Nu bränns konst åter på bål" i *Dagens Nyheter* 5.3.1997.

Lindskog, Johan: "Jag försökte ta livet av mig" i *Aftonbladet* 27.4.1997

Lisinski, Tomas: "Förolämpad Bergman" i *Dagens Nyheter* 12.9.2006

Madestrand, Bo: "Carina är hemma borta" i *Expressen* 14.3.1997

Milles, Ulrika: "Kastväsen" i *Expressen* 22.3.1997

Moberg, Eva: "Carina Rydbergs besinningslösa hämnd" *Aftonbladet* 18.3.1997

Moberg, Åsa: "Carina bryter mot alla regler" i *Aftonbladet* 26.3.1997

Munkhammar, Birgit: "Har man rätt att skriva liv?" i *Dagens Nyheter* 19.3.1997

Munkhammar, Birgit: "Manlig moral begränsar dikten" i *Dagens Nyheter* 22.3.1997

Munkhammar, Birgit: "Stäng inte litteraturen" i *Dagens Nyheter* 2.4.1997

Munkhammar, Birgit: "Tala ur skägget" i *Dagens Nyheter* 12.4.1997

Thente, Jonas: "Comeback för starka individer" i *Dagens Nyheter* 20.12.2006

Thente, Jonas: "Fulla nyckelknippor skramlar mest" 90 tal, nr 21.

Oates, Joyce, Carol: "Här finns ett problem" i *Aftonbladet* 4.10.2006

O Yeah, Zac: "Att lägga sig själv i potten" i *Göteborgs Posten* 20.2.1997

Rydberg, Carina: "Stöld med all rätt i världen" i *Aftonbladet* 28.9.2006

Samuelsson, Marie, Louise: "Författare med makt och lust att hämnas"
i *Svenska Dagbladet* 27. 2. 1997

Schottenius, Maria, "Yttrandefrihet för alla" i *Dagens Nyheter* 21.9.2006

Schueler, Kaj: "Litteraturen trängde sig på" i *Svenska Dagbladet* 29.12.2006

Svensson, Per: "Rydbergsfejden" i *Expressen* 27.3.1997

Swanberg, Kjell: "Vill du svara på några frågor" i *Svenska Dagbladet* 28.3.1997

Zern, Leif, "Gott sällskap. Metalitteraturen går igenom hela modernismen" DN 20.9.2006